

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE U KONTEKSTU ENERGETSKE ZAJEDNICE JUGOISTOČNE EVROPE – OSVRT NA ELEKTROPRIVREDU REPUBLIKE SRPSKE

K.K.MARKOV¹, MH Elektroprivreda Republike Srpske, Bosna i Hercegovina
D. MURATOVIĆ², MH Elektroprivreda Republike Srpske, Bosna i Hercegovina
N.TEŠANOVIĆ³, MH Elektroprivreda Republike Srpske, Bosna i Hercegovina

1. UVOD

Proces formiranja regionalnog elektroenergetskog tržišta Balkana i njegovo integrisanje u unutrašnje tržište Evropske unije, takozvani Atinski proces, tretira se kao jedna od najvažnijih aktivnosti na regionalnom planu u procesu pridruživanja zemalja regiona Evropskoj uniji. Cilj Atinskog procesa je da se postavi dizajn institucionalne osnove za organizovanje unutrašnjeg nacionalnog tržišta električnom energijom, dizajn institucionalne osnove za organizovanje energetskog tržišta za region Jugoistočne Evrope (JIE) i integracija tog tržišta u unutrašnje tržište Evropske unije (1). Zemlje Jugoistočne Evrope su u saradnji sa Evropskom Unijom razvile Enegetsku zajednicu (EZ), kao regulatorni i tržišni okvir za regionalno energetsko tržište u Jugoistočnoj Evropi i integraciju u unutrašnje energetsko tržište Evropske unije (2). Bosna i Hercegovina je ratifikovala Ugovor o uspostavi Energetske zajednice 27.07.2006. godine. Time je Bosna i Hercegovina prihvatila primjenu direktiva Evropske unije o tržištu energije, zaštiti

¹ kmarkov@ers.ba, MH ERS Matično preduzeće a.d.Trebinje, Direkcija za upravljanje proizvodnjom, Stepe Stepanovića bb, Trebinje

² dmuratovic@ers.ba, MH ERS Matično preduzeće a.d.Trebinje, Direkcija za distribuciju, Stepe Stepanovića bb, Trebinje

³ ntesanovic@ers.ba, MH ERS Matično pteduzeće a.d.Trebinje, Direkcija za komercijalne poslove, Stepe Stepanovića bb, Trebinje

okoline, konkurenciji i obnovljivim izvorima energije (OIE) po vremenskom rasporedu utvrđenim Ugovorom. Naime, odredbama Ugovora se predviđa:

- implementacija od strane ugovornih strana „Acquis Communautaire“ (zakonodavstvo Evropske zajednice) o energiji, zaštiti okoline, konkurenciji i obnovljivim izvorima energije, prilagođeno institucionalnom okviru Energetske zajednice i specifičnoj situaciji svake Ugovorne strane (proširenje „Acquis Communautaire“);
- uspostavljanje specifičnog regulatornog okvira koji omogućava efikasno djelovanje tržišta energije na cijeloj teritoriji Ugovornih strana, te na dijelu teritorije Evropske zajednice i stvaranje jedinstvenog mehanizma za prekogranični prenos, te nadzor unilateralnih mjera zaštite;
- stvaranje tržišta energije bez unutrašnjih granica, uz koordinaciju uzajamne pomoći u slučaju ozbiljnijeg poremećaja u elektroenergetskoj mreži, uključujući i mogućnost uspostavljanja zajedničke energetske spoljnotrgovinske politike (stvaranje jedinstvenog tržišta energije).

Ugovorom o osnivanju Energetske zajednice se osnivaju i regionalne institucije potrebne za funkcionisanje panevropskog tržišta energije- Ministarski savjet (MS), Stalna grupa na visokom nivou (PHLG), Regulatorni odbor Energetske zajednice (ECRB), Sekretarijat Energetske zajednice, Forum za električnu energiju, Forum za gas, Socijalni forum i Forum za naftu. Ovakva struktura preslikava institucije Evropske zajednice (Savjet ministara, Evropska komisija, Radna grupa regulatora za električnu energiju i gas- ERGEG, Firentinski i Madridski forum), kojima su, uz uvažavanje principa subsidiarnosti i proporcionalnosti, povjerene neke funkcije državne administracije.

2. ENERGETSKA POLITIKA EU

Tokom protekle dvije decenije Evropa je prošla kroz burni period razvoja, sa brojnim problemima u širokom dijapazonu društvenih i ekonomskih promjena u regionu. Zemlje centralne i istočne Evrope prilagođavaju se tržišnoj ekonomiji i prolaze kroz složene političke i ekonomske reforme. Uporedo sa razvojem i modernizacijom svojih privreda, pojedine zemlje su takođe postepeno integrisane u evropske strukture, uključujući i stvaranje bližih međusobnih veza zasnovanih na ovim temeljima.

Sve ove aktivnosti dovode do povećane potrošnje, a stoga i tražnje za energijom. To znači da energetske sektor postaje sve važniji kao ključni dio nacionalnih privreda. Zemlje koje su nedavno pristupile Evropskoj uniji posvećuju odgovarajuću pažnju ovom trendu, kao i multilateralnoj saradnji u okviru Evropske unije, što je takođe dovelo do potrebe da se uskladi energetska politika, kao i da se prilagodi energetska infrastruktura zemalja koje su nedavno pristupile sa postojećim evropskim standardima, a zatim dalje stvaranje zajedničke strategije i infrastrukture koje će odgovarati zahtjevima ove zajednice. Događaji u posljednjih nekoliko godina pokazali su da raste potražnja za energijom kao i da je neophodno obezbjediti sigurnost isporuke, ali i raznovrsnost energetske izvora- promocijom korišćenja obnovljivih izvora energije, što zahtjeva veliku pažnju i koordinisani pristup između evropskih zemalja. Takođe, treba da se osigura energetska bezbjednost u skladu sa nastupajućim klimatskim promjenama. Još jedan ograničavajući faktor je globalna finansijska kriza, koja utiče na iznos sredstava koje se mogu izdvojiti za sprovođenje predloženih mjera.

Evropska energetska politika trenutno ima tri osnovna cilja:

- energija mora biti svima dostupna, odnosno isporuke energije moraju biti osigurane;
- obezbjediti konkurentne cijene za energiju i na taj način poboljšati konkurentnost evropskih privreda;
- i u isto vrijeme energetska politika treba da bude održiva (održiv razvoj), kako bi dala svoj doprinos u borbi protiv klimatskih promjena.

Dakle, u energetske sistemu Evropske unije ostaje potreba da se naglasi značaj energetske efikasnosti, smanjenja emisije gasova staklene bašte i raznovrsnost energetske izvora, kao i sigurnost isporuke. Stoga u decembru 2008. godine, Evropski parlament je usvojio paket „20-20-20“ o klimatskim promjenama sa ciljem da se postinu sljedeći ciljevi u EU do 2020. godine: 20% smanjenja emisije gasova staklene bašte, 20% poboljšanje energetske efikasnosti, kao i 20% učešća obnovljivih izvora energije u energetske miksu, u EU. Nova Direktiva o obnovljivim izvorima energije postavlja obavezne nacionalne ciljeve koje treba postići EU-27 kroz promovisanje korišćenja obnovljivih izvora energije u sljedećim oblastima: za električnu energiju, grijanje i hlađenje, i sektor saobraćaja, kako bi se osiguralo da obnovljiva energija sačinjava najmanje 20% od ukupne potrošnje energije u EU do 2020.godine. Sporazum takođe predviđa, da obnovljiva energija kao što su biogoriva, te električna energija i vodonik

proizvedeni iz obnovljivih izvora, iznosi najmanje 10% od ukupnog broja u potrošnji goriva u EU u svim oblicima transporta do 2020.

U pogledu postizanja obaveznih nacionalnih ciljeva za obnovljive izvore energije, Direktiva pruža mogućnost korišćenja programa podrške i mjere saradnje između različitih u EU-27 i sa trećim zemljama u skladu sa članovima od 5-11. ove Direktive. Zemlje članice EU moraju da usvoje, objavljuju i obavještavaju Komisiju o svojim Akcionim planovima. U skladu sa ciljevima ove Direktive, planovi moraju da obezbjede autorizaciju, certifikaciju i proceduru licenciranja tako da budu pojednostavljeni u cilju uklanjanje barijera u razvoju tržišta obnovljivih izvora energije. Nova Direktiva 2009/28/EC o obnovljivim izvorima energije objavljena je u Službenom glasniku Evropske unije u junu 2009 uspostavlja zajednički pravni okvir i na jedinstven način uređuje podsticanje upotrebe električne energije proizvedene korišćenjem obnovljivih izvora na unutrašnjem tržištu i podsticanje korišćenja bio-goriva ili drugih obnovljivih goriva u transportu (dakle, nova Direktiva sadrži izmjene i dopune ranije važećih direktiva 2001/77/EC i 2003/30/EC).

Nakon usvajanja "20-20-20" paketa, EU je spremna da preduzme dalje korake na putu više održive, bezbjedne i više tehnološki raznovrsne energetske politike, ali je takođe neophodno da se prilagodi i energetska infrastruktura zemalja koje su nedavno pristupile sa postojećim evropskim standardima,

3. OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE U KONTEKSTU ENERGETSKU ZAJEDNICE JIE

Zemlje Jugoistočne Evrope (Sl. 1) su u saradnji sa Evropskom unijom razvile Energetsku zajednicu, regulatorni i tržišni okvir za regionalno energetske tržište u Jugoistočnoj Evropi i njegovu integraciju u unutrašnje energetske tržište Evropske unije. Zemlje regiona Jugoistočne Evrope su različite (u nekim slučajevima veoma mnogo) po veličini, broju stanovnika, nivou ekonomske razvijenosti i drugim važnim ekonomskim i energetske pokazateljima. Region JIE ima ukupno 76 miliona ljudi, sa bruto domaćim proizvodom (GDP) reda od 2200 € to 16400 € po glavi stanovnika, prema zvaničnim podacima Eurostata 2005 (3).

Sl. 1 Zemlje regiona JIE

Još jedna razlika između zemalja JIE može da se uradi u skladu sa energetske bilansom, ali i prema udjelu obnovljivih izvora energije. Region Jugoistočne Evrope karakteriše nedostatak energije i visoke cijene energije na otvorenom tržištu, te nedostatak novih proizvodnih kapaciteta (4). Stoga je Energetska zajednica u proteklom periodu punu pažnju posvetila brojnim pitanjima vezanim za energiju, investicije, te promociju korišćenja obnovljivih izvora energije a u okviru diskusije oko novog EU paketa o klimatske promjenama. Imajući ovo u vidu, Sekretarijat Energetske zajednice je posvetio dužnu pažnju ovim pitanjima i prilikom izrade Programa rada Energetske zajednice za 2010-2011. godinu, a potom i prilikom

izrade Programa rada za 2011-2012. godinu, a takođe je predvidio i odgovarajuće izvještavanje o ovoj temi (5). Stoga je u okviru ovih pitanja u Energetskoj zajednici uspostavljena Radna grupa za obnovljive izvore energije, a takođe pokrenuta je i Studija o implementaciji nove EU Direktive o obnovljivim izvorima energije u Energetskoj zajednici (6).

3.1. Radna grupe za obnovljive izvore energije u Energetskoj zajednici JIE

Na 5. sastanku Ministarskog savjeta u decembru 2008.godine, Evropska komisija je obavjestila ministre o novoj Direktivi o obnovljivim izvorima energije i odgovarajućim mogućnostima za investicije u Energetskoj zajednici. U svojim zaključcima na 5. Ministarskom savjetu prihvaćen je prijedlog Evropske komisije da se pokrene Studija o uticaju i mogućim modalitetima uključivanja ove Direktive u budućnost Energetske zajednice, kao i da se uspostavi Radna grupa za obnovljive izvore energije (RETF) u 2009. godini. Misija ove nove Radne grupe je da procijeni uticaj nove Direktive o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora u Ugovornim stranama i kandidatima za Ugovorne strane Energetske zajednice. U junu 2009. godine, na 6.sastanku Ministarskog savjeta usvojen je mandat Radne grupe za obnovljive izvore energije. Proceduralno, Radna grupa za obnovljive izvore energije istražuje i predlaže modalitete za moguće dalje usvajanje nove Direktive o obnovljivom izvorima u okviru Ugovora o Energetskoj zajednici. Radna grupa svoj rad zasniva na postojećem znanju, pravnom i institucionalnom okviru za obnovljive izvore energije, ali takođe i na područjima koje pokriva Ugovor u cilju da se olakša ponašanje Energetske zajednice. Rad radne grupe za obnovljive izvore energije (RETF) je organizacione i administrativno podržan od strane Sekretarijata Energetske zajednice. U tom svojstvu Sekretarijat, takođe prisustvuje sastancima Radne grupe. Što se tiče, sastava Radne grupe:

1. RETF se sastoji od predstavnika na ekspertskom nivou od Ugovornih strana i Učesnika u Ugovora o uspostavi Energetske zajednice iz vladinih institucija sa nadležnostima u vezi obnovljivih izvora energije.
2. Posmatrači će biti takođe pozvani da imenuju svoje predstavnike iz iste vrste institucija, kako bi aktivno učestvovali u radu RETF.
3. Svaka strana ima više od dva predstavnika na sastancima RETF. Učesnici i posmatrači neće imati više od jednog predstavnika.
4. Predjedavajući može pozvati zainteresovane strane, uključujući i predstavnike zajednice donatora, da učestvuju na „ad-hoc“ osnovi.

Sastancima i rad Radne grupe rukvodi na čelu predsjedavajući RETF. Radna grupa se sastaje onoliko često koliko je potrebno u cilju postizanja ciljeva postavljenih mandatom od strane Ministarskog savjeta. Sastanci se odvijaju na poziv predsjedavajućeg. Radna grupa ima zadatak da informiše Ministarski savjet, kao i PHLG, o napretku koji je postignut, a predsjedavajući je odgovoran za pripremu izvještaja i za njihovo blagovremeno dostavljanje.

Prema zaključcima sa sastanka PHLG u junu 2010. godine, odlučeno je da se pozove Savjet ministara da razmotri produženje mandata Radnoj grupi za obnovljive izvore energije (RETF), što je i učinjeno na 8.sastanku Savjeta ministara (24.septembar 2010. u Skoplju)

3.2. Studija o implementaciji nove EU Direktive o obnovljivim izvorima energije u Energetskoj zajednici

Cilj Studije bio je da istraži uticaj i modalitete mogućeg uključivanja nove Direktive o promociji korišćenja energije iz obnovljivih izvora u Energetskoj zajednici. Zadaci Studije su:

1. Pregled trenutnog stanja razvoja obnovljivih izvora energije u svakoj od Ugovornih strana i kandidata za Ugovorne strane.
2. Analiza uticaja prema zahtjevima nove Direktive OIE prema Ugovornim stranama i kandidatima za Ugovorne strane, imajući u vidu raspoloživi potencijal i rezerve za OIE, te imajući u vidu saradnju između EU, zemalja članica i Ugovornih strana, kako je i predviđeno ovom Direktivom.
3. Na osnovu metodologije koju je pripremila Evropska komisija, proračunati ciljeve koje treba postići do 2020.
4. Obezbjediti procijenu troškova u vezi sa ispunjenjem obaveznih ciljeva datih pod Zadatkom 3. ove Studije. Procijeniti mogućnosti za investiranje, u vezi mogućnosti za zapošljavanje, a prema zahtjevima za smanjenje emisija gasova staklene bašte i smanjenja potrošnje fosilnih goriva.

Početni rezultati istraživanja Studije prezentovani su Radnoj grupi u februaru 2010. godine. A nakon toga dodatno je razgovarano i na sastancima PHLG u martu i junu 2010, uključujući i zajednički sastanak PHLG i Radne grupe u maju 2010. godine. Završni izvještaj Studije o implementaciji nove EU Direktive o obnovljivim izvorima energije u Energetskoj zajednici usvojen je 18.juna 2010. godine. Studija ukazuje na veliki potencijal obnovljivih izvora energije u Energetskoj zajednici, te ukazuje na potrebu tačnijih podataka koji se odnose na biomasu, a potrebni su za uspostavljanje obaveznih ciljeva do 2020. godine. Naime, drvo se intezivno koristi kao izvor goriva za grijanje širom Energetske zajednice i potrošnja biomase u 2005. godini je dakle ključni elemenat cilja proračuna obnovljivih izvora energije. Dostupnost podataka, nedosljednost prikupljanja podataka i mjernih metoda u cijelom regionu predstavlja ozbiljan problem da se uspostavi pouzdana polazna tačka na kojoj treba da budu zasnovani ciljevi. Na osnovu ekvivalentnog nivoa planova od zemalja članica Evropske unije, Studija izračunava udio od 24% OIE u 2020.godini u Energetskoj zajednici. Nivo nacionalnih udjela se razlikuje između Ugovornih strana (od 19% Crna Gora do 36% Albanija), uglavnom od zavisnosti njihovog trenutnog udjela u obnovljivim izvorima energije. Prema studiji, 24% udjela obnovljivih izvora energije može da se postigne povećanjem od novih 2,5 GW vjetroelektrana i 1 GW novih hidro kapaciteta, a ako se obnovljivi izvora energije koriste za grijanje cilj može biti u potpunosti zadovoljen iz biomase - što ukupno će koštati do 5,4 milijardi €.

Alternativni scenario ispituje uticaj niže potražnje do 2020, zbog efikasne politike energetske efikasnosti. Ako ovo bude slučaj, da se postigne cilj troškovi bi se mogli svesti na 3,1 milijardu €. U zavisnosti od posmatranog scenarija, Studija takođe procenjuje između 10.000 i 167.000 radnih mesta ekvivalent punog vremena, prije svega u sektoru električne energije u ovom regionu.

Nadalje, kako je prema zaključcima 17.sastanka PHLG navedeno da nedostatak adekvatnih podataka o biomasi od Ugovornih strana predstavlja činjeničnu prepreku za praktičnu primjenu nove EU Direktive OIE, i samim tim sprečava Ministarski savjet u donošenju obavezujućih odluka o primjeni Direktive 2009/28/EK u ovoj fazi. Stoga je imajući ovo u vidu, PHLG je odlučio da podnese preporuku Ministarskom savjetu, tako da identifikuje konkretna pitanja u vezi sa primjenom Direktive OIE i postavljanja relevantnih rokova, te je PHLG zatražio od Sekretarijata da pokrene novu studiju o potrošnji biomase, zasnovanu na istraživanjima.

4. OSVRT NA ELEKTROPRIVREDU REPUBLIKU SRPSKU

Bosna i Hercegovina je ratifikovala Ugovor o uspostavi Energetske zajednice 27.07.2006. godine. U poređenju sa ostalim zemljama regiona Jugoistočne Evrope Bosna i Hercegovina je specifična, a jedna od osnovnih karakteristika Bosne i Hercegovine je njena unutrašnja kompleksnost. U Bosni i Hercegovini tri elektroprivredna preduzeća rade nezavisno, a regulisanje sektora električne energije u Bosni i Hercegovini je zajednička aktivnost tri Regulatorne komisije, s tim da nadležnosti entitetskih regulatora ne preklapaju sa nadležnostima državnog regulatora. Učešćem u Atinskom procesu, i Republika Srpska kao dio Bosne i Hercegovine je potvrdila svoju spremnost da reformiše energetske sektor, liberalizuje tržište električne energije i harmonizuje svoju politiku iz oblasti obnovljivih izvora energije sa politikom EU. Strategija razvoja energetike Republike Srpske do 2030. godine usmjerena je na korišćenje domaćih resursa, uključivanje obnovljivih izvora u podmirivanju potreba za energijom, uvođenje i podsticanje mjera energetske efikasnosti, te primjenu savremenih energetske tehnologija (7). Istovremeno se zahtjeva očuvanje životne sredine i smanjenje štetnih uticaja energetske sektora na najmanju moguću mjeru. Strategija razvoja energetike Republike Srpske je rađena po principima najbolje svjetske prakse, uvažavajući svjetska kretanja u energetici, energetske politiku i legislativu Evropske unije (EU) za sektor energetike, te dokument „Osnove energetske politike Republike Srpske“ iz novembra 2008 (8), kao i određene preporuke nevladinih organizacija koje djeluju na području Bosne i Hercegovine. Na osnovu ovih dokumenata, a imajući u vidu značajne neiskorišćene potencijale u obnovljivim izvorima, kao jedan od specifičnih ciljeva u razvoju energetske sektora Republike Srpske prepoznata je potreba povećanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora.

Zakon o energetici uređuje oblast obnovljivih izvora energije, te posebno propisuje ulogu Vlade Republike Srpske i Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske (RERS) u promovisanju obnovljivih izvora energije.

U martu mjesecu 2011. godine, Vlada RS je donijela Uredbu o podsticanju proizvodnje i potrošnje energije iz obnovljivih izvora i kogeneracije, te indikativne ciljeve za period do 2020. godine. Cilj Uredbe je da se u interesu sigurnosti snabdjevanja, očuvanja životne sredine i sprečavanje klimatskih promjena, promovise upotreba obnovljivih izvora i efikasne kogeneracije, osigura konstantno i razumno povećanje

udjela energije iz obnovljivih izvora u Republici Srpskoj. Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (9) je uz saglasnost Vlade RS, u mjesecu oktobru 2011. godine, donijela Pravilnik o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i u efikasnoj kogeneraciji. Cilj donošenja ovog pravilnika je da se propisanim sistemom podsticanja obezbjedi povećanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i u efikasnoj kogeneraciji, odnosno ostvarivanje indikativnih ciljeva učešća potrošnje električne energije iz obnovljivih izvora i u efikasnoj kogeneraciji u bruto finalnoj potrošnji električne energije u Republici Srpskoj propisanih Uredbom. Dakle, ovim pravilnikom je utvrđen sistem podsticanja proizvodnje energije korišćenjem obnovljivih izvora energije i kogeneracije, te način provođenja u praksi. Prema njegovim odredbama, vrste podsticaja na koje proizvođači električne energije iz obnovljivih izvora i u efikasnoj kogeneraciji imaju pravo su:

- pogodnosti prilikom priključenja na mrežu,
- prednost u pristupu mreži,
- pravo na obavezan otkup energije,
- pravo na garantovanu otkupnu cijenu i
- pravo na premiju za potrošnju energije za vlastite potrebe ili prodaju na tržištu.

Kvalifikovanost proizvođača za ostvarivanje prava na podsticaj određena je vrstom korišćenog obnovljivog izvora iz kojeg se energija proizvodi i instalisanom snagom proizvodnog pogona.

Pravo na podsticaj mogu ostvariti:

- hidroelektrane snage do uključivo 10 MW;
- elektrane na čvrstu biomasu snage do uključivo 10 MW;
- elektrane na poljoprivredni biogas snage do uključivo 1 MW;
- vjetroelektrane;
- solarne elektrane sa fotonaponskim ćelijama i
- efikasna kogenerativna postrojenja snage do uključivo 30 MW.

Vlada RS uspostavlja institucionalnu strukturu za operativno sprovođenje sistema podsticaja, naime prema Uredbi do uspostavljanja Operatora sistema podsticanja Vlada Republike Srpske je ovlastila Mješoviti holding „Elektroprivreda Republike Srpske“- Matično preduzeće a.d. Trebinje da obavlja administrativno-finansijske i druge operativne poslove sistema podsticanja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i kogenerativnih postrojenja (Odluka Vlade Republike Srpske iz novembra 2011.godine). Pravilima o provođenju sistema podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i u efikasnoj generaciji koje je u januaru mjesecu 2012. godine donijelo Matično preduzeće MH ERS-a u funkciji Operatora sistema podsticanja, u potpunosti je uređen sistem ostvarivanja prava na podsticaj, propisivanjem načina funkcionisanja Operatora sistema podsticanja kroz definisanje:

- prava i obaveze učesnika u operativnom sistemu podsticanja;
- procesa u kojima se ostvaruju propisani vidovi podsticanja;
- operativnog provođenja sistema podsticanja;
- uslova i načina obračuna,
- fakturisanja i finansijskog poravnanja učesnika u sistemu podsticanja i
- načina vođenja registra evidencija Operatora sistema podsticanja.

Na internet stranici MH ERS-a (10), objavljeni su svi dokumenti kojima se reguliše rad Operatora sistema podsticanja, uključujući obrasce zahtjeva za izdavanje potvrda za kapacitet i potvrda za energiju, te obrasce tipskih ugovora. Odlukom RERSa- o visini garantovanih otkupnih cijena i premija za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora ili u efikasnoj kogeneraciji utvrđene su garantovane otkupne cijene i premije za električnu energiju proizvedenu u postrojenjima koja koriste obnovljive izvore ili u efikasnim kogenerativnim postrojenjima za koja se ostvaruje pravo na podsticaj u skladu sa Pravilnikom o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i u efikasnoj kogeneraciji. Navedeni dokumenti, uz utvrđene garantovane cijene otkupa i metodologiju utvrđivanja pripadajuće premije za proizvođače koji ostvare pravo na ovaj vid podsticanja proizvodnje, čine respektivno uređen sistem koji je pretpostavka za ostvarivanje postavljenih indikativnih ciljeva.

Sredstva neophodna za primjenu sistema podsticanja u praksi, obezbjeđuju se iz namjenski prikupljenih sredstava po osnovu obračuna naknade za obnovljive izvore. Na svaki utrošeni kilovat čas se, po ovom osnovu, zaračunava dodatnih 0,0018 KM i kupcima se fakturiše uz račun za utrošenu električnu energiju. Prikupljena sredstva se slivaju na račun Operatora sistema podsticanja, sa kojeg se, u skladu sa odredbama zaključenih ugovora o ostvarivanju prava na podsticaj, usmjeravaju na račune proizvođača. Uvažavajući vrste podsticaja i garantovane otkupne cijene za energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora i u efikasnoj kogeneraciji, može se već sada reći da predstavljaju više nego motivirajući faktor koji će dovesti

do narastanja interesovanja investitora i povećanja učešća proizvedene energije iz ovih izvora u ukupno proizvedenoj električnoj energiji u Republici Srpskoj.

5. ZAKLJUČCI

Zemlje potpisnice Ugovora o uspostavljanju Energetske zajednice su u obavezi da svoje pravne i regulatorne okvire usklade i dovedu na nivo koji bi omogućio integraciju u unutrašnje energetske tržište EU (uklanjanje administrativnih i tehničkih barijera). Energetska zajednica je u proteklom periodu punu pažnju posvetila brojnim pitanjima vezanim za obnovljive izvore energije i njihovu promociju u regionu, a u okviru implementacije novog EU paketa o klimatskim promjenama. Nova Direktiva 2009/28/EC o obnovljivim izvorima energije objavljena je u Službenom glasniku Evropske unije u junu 2009 uspostavlja zajednički pravni okvir i na jedinstven način uređuje podsticanje upotrebe električne energije proizvedene korišćenjem obnovljivih izvora na unutrašnjem tržištu i podsticanje korišćenja bio-goriva ili drugih obnovljivih goriva u transportu. Ova direktiva još uvijek nije obavezujuća za Bosnu i Hercegovinu, ali su u okviru Sekretarijata Energetske zajednice, uz učešće svih zemalja članica Energetske zajednice, u toku aktivnosti na definisanje obaveza koje bi proistekle iz ove direktive. Ministarski savjet Energetske zajednice u septembru 2010.godine donio je preporuku 2010/01/MC-EnC o promovisanju upotrebe energije iz obnovljivih izvora.

U Republici Srpskoj Zakon o energetici uređuje oblast obnovljivih izvora energije, te posebno propisuje ulogu Vlade Republike Srpske i Regulatorne komisije za energetiku Republike Srpske (RERS) u promovisanju obnovljivih izvora energije. Vlada RS je donijela Uredbu o podsticanju proizvodnje i potrošnje energije iz obnovljivih izvora i kogeneracije, te indikativne ciljeve za period do 2020. godine. Prema Odluci Vlade Republike Srpske iz novembra 2011. godine do uspostavljanja Operatora sistema podsticanja Mješoviti holding „Elektroprivreda Republike Srpske“- Matično preduzeće a.d. Trebinje će obavljati administrativno-finansijske i druge operativne poslove sistema podsticanja proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i kogenerativnih postrojenja. Odlukom RERSa- o visini garantovanih otkupnih cijena i premija za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora ili u efikasnoj kogeneraciji utvrđene su garantovane otkupne cijene i premije za električnu energiju proizvedenu u postrojenjima koja koriste obnovljive izvore ili u efikasnim kogenerativnim postrojenjima za koja se ostvaruje pravo na podsticaj u skladu sa Pravilnikom o podsticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora i u efikasnoj kogeneraciji.

Uvažavajući vrste podsticaja i garantovane otkupne cijene za energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora i u efikasnoj kogeneraciji, u Republici Srpskoj u narednom periodu može se očekivati pojačano interesovanje investitora, kao i povećanja učešća proizvedene energije iz ovih izvora u ukupno proizvedenoj električnoj energiji. Razvoj energetike Republike Srpske se posmatra u uslovima postepenog otvaranja tržišta u skladu sa evropskom energetske politikom promocije obnovljivih izvora energije.

6. LITERATURA

1. Memorandum o razumijevanju regionalnog tržišta električne energije u Jugoistočnoj Evropi i njegova integracija u unutrašnje energetske tržište Evropske Unije, 8. decembar 2003, Atina, Grčka
2. Ugovor o uspostavljanju Energetske zajednice, EC 2005
3. Eurostat, Izvještaj za 2005
4. M. Apostolović, "Pogled na sadašnju situaciju i vizija budućnosti trgovine i investicionih aktivnosti u Jugoistočnoj Evropi", DEMSEE 2009, 17-18. septembar 2009, Beograd, Srbija
5. <http://www.energy-community.org/documents>
6. IPA ENERGY&WATER ECONOMICS and EPA-NTUA, 2010, "Studija o implementaciji nove EU Direktive o obnovljivim izvorima energije u Energetskoj zajednici.
7. Nacrt Strategije razvoje energetike Republike Srpske do 2030, maj 2010, [Internet]. Dostupno: <http://www.vladars.net>
8. "Osnove energetske politike RS", Novembar 2008
9. <http://www.reers.ba>
10. <http://www.ers.ba>

Koraljka Kovačević-Markov, kmarkov@ers.ba, tel. +387 59 277 181, fax. +387 59 277 171
Dalibor Muratović, dmuratovic@ers.ba, tel. +387 59 277 187, fax. +387 59 277 170
Nikola Tešanović, ntesanovic@ers.ba, tel. +387 59 277 150, fax. +387 59 277 193